

ÂŞIK KAPTANÎ'NİN SİVAS KONULU ŞİİRLERİ*

Dr. Doğan KAYA

Tarih boyu pek çok kavime ve medeniyete ev sahipliği yapmış olan Sivas, bugün, eskisi kadar olmasa da hâlâ diğer iller içinde, birkaç bakımdan dikkat çeken bir il olma özelliğini taşımaktadır. Bunlardan ilk aklımıza gelenleri, Selçuklu ve Osmanlı'ya ait tarihi eserleri, havasının soğukluğu, halkının insani değerlerinin üst derecede olması, işsizlik ve buna bağlı olarak geçim zorlukları, bağrından çıkardığı bilim adamları, güreşçileri, âşık ve şairleridir.

Yüzölçümü itibariyle Türkiye'nin ikinci büyük ili olan ve 1285 köyü ile ülkemizde en fazla köye il olan Sivas, bu niteliklerine rağmen, başka beldelere gurbetçi gönderen illerin başında gelmektedir. Tarihte çok önemli bir kültür merkezi olmasına rağmen günden güne nüfusunun azalması Sivas'ın kendi içinde pek çok probleminin olduğunun başlıca işaretidir. İklim şartları, insanının başka yöre insanlarına nazaran işgüzar olamaması ve teşebbüs kabiliyetinin zayıflığı, bu sonucu hazırlayan sebeplerin başında gelmektedir.

Biraz önce sözünü ettiğimiz gibi Sivas, ülkemizde âşıklık geleneğinin hâlâ canlı olarak yaşatıldığı il olma özelliğini de taşımaktadır. Bugünkü tespitlerime göre Sivas'ta yetişmiş âşık sayısı 470'ten fazladır. Bu âşıklar şiirlerinde, geleneğe uyarak pek çok konuyu işlemişlerdir. İşlenen konulardan birisi de, "Sivas"tır. "*Âşıkların Diliyle Sivas*" adıyla çıkarmayı düşündüğüm kitap için uzun süredir derlemeler yapmaktayım. Şu anda elimdeki şiir sayısı 74'tür. Âşıklar içinde en fazla Sivas'a şiir söyleyen ise Kaptanî'dir. Burada, şiirlerin muhtevaları ve teknik özellikleri üzerinde durmadan Kaptanî'nin sekiz şiirini ve Erdem Can ile aynı konuda yaptığı karşılaşmayı vermek istiyorum. Şiirler Sivas'ı ve Sivashlı'yı anlatan orijinal söyleyişleri ihtiva etmektedir.

Asıl konuya geçmeden önce, Kaptanî hakkında bilgi vermek istiyorum.

Asıl adı Mehmet Köşe olan Kaptanî, 1952 yılında Sivas'ın Çayboyu mahallesinde doğmuştur. Çoğumuzun bildiği gibi Çayboyu, daha önceleri, Sivas'a bağlı merkez köy idi ve adı Pirkinik'ti.

* Yayımlandığı yer: *Altıncı Şehir Sivas*, S. 1, Temmuz-Eylül 2001, s. 26-30.

Mehmet, Çayboyun'da Gülşeoğlu (Gürşoğlu) diye bilinen ailede İsmet ve Zülbiye'nin oğludur. Dedesi Dursun Köşe, 1950 yılında Doğanşar'dan Çayboyu'na göçmüştür. Dört kardeşin en büyüğü olan Mehmet, ilkokulu, Çayboyu İlkokulunda, Orta tahsilini de Sivas Atatürk Ortaokulunda ve Sivas Endüstri Meslek Lisesi Metal İşleri bölümünde yapmıştır. On sekiz yaşındayken beşik kertmesi olan amcası kızı Emine ile evlenmiştir. Üçü kız, ikisi oğlan beş çocuk sahibidir. 1995 yılında S.S.K.'dan emekli olan Mehmet, halen Sivas'ta Alibaba Minibüs durağına kayıtlı olarak kendi özel arabasıyla geçimini sürdürmektedir.

Küçük yaşta tüküye, saza merakı olan Mehmet'in bu hevesi aile fertlerinin karşı çıkması üzerine uzun yıllar körelmiştir. Ne var ki, gençlik çağında ve sonraki seneler içindeki aşk tekrar alevlenmiş, saz çalmaya, türkü söylemeye tekrar ilgi duymuştur. Âşıklığa yönelmesinde iki sebep önemli ölçüde rol oynamıştır. Bunlardan ilki; bir ara arabasıyla Sivas-Erzurum arasında gazete dağıtıcılığı yaparken, Erzurum'a her gidişinde âşıklar kahvesine uğrayıp orada sanatlarını icra eden âşıkları dinleyip etkilenmesi, diğeri de hemşehrisi Âşık Erdem Can'la tanışıp ondan şiir söylemenin inceliklerini öğrenmesidir. Mehmet'e, mesleğinden dolayı Kaptanî mahlasını da Erdem Can vermiştir. İrticalî olan ve bugüne kadar pekçok televizyon programına ve âşık programlarına katılan Kaptanî'nin yüz civarında şiiri vardır. Hakkında Gaziosmanpaşa Üniversitesinde bir de bitirme tezi hazırlanmıştır (Nuray BÜTÜN, Âşık Kaptanî, Tokat, 1997).

GELİN GÖRÜN SİVAS'TA

Sivaslı'yı kaba saba görenler,
Bol hürmeti, gelin görün Sivas'ta.
Sivas için yanlış karar verenler,
Öz şefkati, gelin görün Sivas'ta.

Tepemizde baykuş gibi ötenler,
Çıkar için benliğini satanlar,
Uzaktan Sivas'a atıp tutanlar,
Merhameti, gelin görün Sivas'ta.

Askere polise kurşun sıkanlar,
Kiralayıp burda otel yakanlar,
Bizim aramıza nifak sokanlar,
Muhabbeti, gelin görün Sivas'ta.

Kin ve iftiranız daha bitmedi,
Terse döndü hesabınız tutmadı,
Sivas halkı ülkesini satmadı,

Asaleti, gelin görün Sivas'ta.

Yabancı kültüre olurlar şahbaz,
Örf ve adetine diyor ki yobaz,
Yobaz olan insanlıktan anlamaz,
Nezaketi, gelin görün Sivas'ta.

Yıllarca düşmanın yetmedi gücü,
Bir gaflete düşmek acı mı acı,
Misafirdir Sivaslı'nın baş tacı,
Hakikati. gelin görün Sivas'ta

Cumhuriyet kurdu canların canı,
KAPTANÎ diyor ki atanı tanı,
Dört Eylül'dür kutlamanın zamanı,
Sadakati, gelin görün Sivas'ta.

SİVAS'IM

Türkiye'nin orta yerde kalesi,
Her tarafa açık yönü Sivas'ın.
Olmamıştır, asla düşman kölesi,
Tarihe yazılı, ünü Sivas'ın.

Gelmiş geçmiş âşıkları söz eri,
Bulunur mu Ruhsatî'nin benzeri?
Adım adım dolu şehit mezarı,
Bu yurda fedadır, kanı Sivas'ın.

Minareden yükselen o sedaya,
Yalvarırım, dinler iken Hüdâ'ya,
Hiç korkmadan vatan için fedaya,
Yine hazır yüz bin canı Sivas'ın.

Gel KAPTANÎ geçmişini sayıkla,
Şemsi Sivasî'yle nice büyükle,
Hamza Yerlikaya, Ahmet Ayık'la,
Her yana ulaştı, şanı Sivas'ın.

SİVAS'IM

Evlatların bu vatanı kurtardı
Hepsi yiğit hepsi beğdi Sivas'ım!
Çelik düşman perdesini yırtardı,

Hepsi birbirinden yeđdi Sivas'ım!

Güzel yurdun dört bir yanı sarıldı,
Kollarına parangalar vuruldu,
Dört Eylülde Kongireler kuruldu,
Atatürk'üm seni öğdü Sivas'ım!

Millî birliđimi elde tutansın,
Bizim için sen en güzel vatansın,
Sana katil diyen densiz utansın,
Cumhuriyet sende doğdu Sivas'ım!

Var mı senin gibi asil bir şehir?
İftira etmekte hepsi mahir,
Bunca çile bunca yoksulluk kahır,
Yağmur gibi sana yağdı Sivas'ım!

Bizler bir bütündük bugüne deđin,
Fitnecinin iftirası çok yeđin,
Senin asaletli Kangal köpeđin,
Uyuz çakalları boğdu Sivas'ım!

Ayrımcı değiliz yurdu bölmedik,
Şerefsizin oyununa gelmedik,
Sivaslı'yız, ayaktayız ölmedik,
Düşmanların boyun eğdi Sivas'ım!

Zorlukla atlattık biz bu çağı da,
Umutluyuz gerek yok ki ađıda,
KAPTANÎ'nin kaleminden kâđıda,
Bu şiir yazmağa değdi Sivas'ım,

SİVAS'IMA

Kasım ayı geldi, soğuklar düştü,
Başladı, kardeşim kışı Sivas'ın.
Odun yok, kömür yok vatandaş şaştı,
Donu gözlerinde yaşı Sivas'ın.

Altı ay kışı var, herkese zarar,
Fakir gençler işsiz, her gün iş arar,
İşsiz kalan her gün kahveye dolar,
Kahvede başlıyor, işi Sivas'ın.

Saçaklardan uzun buzlar asılır,
 El ayaklar ayazımda kesilir,
 Tezek sobasıyla evler ısınır,
 Türkiye'de yoktur, eşi Sivas'ın.

Bitmez Sivaslının gönlünde yası,
 Ne kadar bağırса duyulmaz sesi,
 Çökmüş üzerine dumanı, sisi,
 Kara bulutludur, başı Sivas'ın.

Bir buğday ekmekle geçim olur mu?
 Meclisteki, bu zorluğu bilir mi?
 Göç etmiş Sivaslı geri gelir mi?
 Birgün kalacaktır, boşu Sivas'ın.

Masraflar başladı, elde yok gelir,
 Vallahi eksiğin borç ile alır,
 Bu mevsimde kurdu kuşu aç kalır,
 Güneye göç eder, kuşu Sivas'ın.

Unutma kardeşim, bu böyle gitmez,
 Çaresiz kalınca artık güç yetmez,
 Seçim sandığına daha oy atmaz,
 Artık çatılıyor, kaşı Sivas'ın.

KAPTANÎ'm de söylemekten bıkmıyor,
 İktidarlar Sivas'ıma bakmıyor,
 Kessen damarımı kanım akıyor,
 Temelden çöküyor, taşı Sivas'ın.

SİVAS'TIR
 Güzel Anadolu'nun
 Orta yeri Sivas'tır.
 Havası soğuk ama,
 İnsanları çok hastır.
 Oy Sivas'ım Sivas'ım!
 Senden geçmez hevesim.

Yiğidin harman yeri,
 Sözünden dönmez geri,
 Ta Selçuklu'dan beri,
 Bizdeki aynı histir.

Oy Sivas'ım Sivas'ım!
Seni anlatır sesim.

İlkbahar yaz çağları,
Sümbül açar bağları,
Geçit vermez dağları,
Her taraf duman sistir.
Oy Sivas'ım Sivas'ım!
Oldun gönlümde süsüm.

KAPTANÎ sensiz n'eyler?
Şirindir bizim köyler,
Ozanı dertli söyler,
Türkiye'de tek sestir.
Oy Sivas'ım Sivas'ım!
Sensin benim nefesim

MEŞHURDUR
Anlatayım size bizim Sivas'ı,
Fırtınası, karı, kışı meşhurdur.
Sobanın başında sohbet havası,
Beklenen yazın düşü meşhurdur.

Çobanları dağda sürü yayarlar,
Kasım ayı gelir koçu boyarlar,
Nice kurdun canlarına kıyarlar,
Kangal köpeğinin döşü meşhurdur.

Kızlar su almaya çeşmeye gelir,
Kovalar dolarken sohbeti bilir,
Gençlerin aklını başından alır,
Güzellerin hilâl kaşı meşhurdur.

Rengârenk çiçekler dumanlı dağlar,
Karlara erir, derelerden su çağlar,
Düğünlerde ana ağlar, kız ağlar,
Gözlerinden akan yaşı meşhurdur.

Genç ihtiyar, halay çeker yorulur,
Açlık başlar, biraz mola verilir,
Yemek için yere sofra kurulur,
Düğünlerde keşkek aşısı meşhurdur.

KAPTANÎ yemyeşil ovaya bakar,
 Rençperler tarlaya tohumlar eker,
 Rakipler her zaman korkusun çeker,
 Pehlivanlarının tuşu meşhurdur.

GARDAŞ

Sivas soğuk ama, insanı sıcak,
 “Hani Sivaslıyız” dedik ya gardaş.
 Yoksula garibe açarız kucak,
 “Hani Sivaslıyız” dedik ya gardaş.

Ruhsatî, Pir Sultan, Veysel’den sonra,
 Yürüttük kervanı vermedik ara,
 Devraldık görevi bizdedir sıra,
 “Hani Sivaslıyız” dedik ya gardaş.

KAPTANÎ’yim bu sanatta inciyiz,
 Ne kötü niyetli ne de kinciyiz,
 Vakıfta dernekte bizler öncüyüz,
 “Hani Sivaslıyız” dedik ya gardaş.

SİVAS

Güzel Anadolu’mda,
 Bir şehir var bilinmez.
 Düşmana eğmez boyun,
 Kaleleri alınmaz.

Dağlarında kar yatar,
 Kınalı keklik öter,
 Madımak yemlik biter,
 Başka yerde bilinmez.

Çifte Minareleri,
 Gökmedrese ile seri,
 Selçuklu’nun eseri,
 Bu şehirden silinmez.

Alevî-Sünnî özde,
 Pişeriz aynı közde,
 Ayrı-gayrı yok bizde,
 Bizim şehir bölünmez.

Ruhsatî sözden anlar,
 Veysel'in sazı inler,
 Bu şehir türkü dinler,
 Pop müziği çalınmaz.

Bu şehir nere derken,
 KAPTANÎ doğdun erken,
 Sivas gibi yer varken,
 Başka yerde kalınmaz.

ÂŞIK KARŞILAŞMALARINDA SİVAS

ÖZLEDİM

Kaptanî

Yine hatırladım şirin Sivas'ı,
 "Gardaş" diyen dillerini özledim.
 Şimdi köylerinden duyulur sesim,
 O çamurlu yollarını özledim.

Erdem Can

Ulaş'tan geçiyor Tecer ırmağı,
 Balık dolu göllerini özledim.
 Çevresinde çoktur bahçesi bağı,
 Çiçeğini güllerini özledim.

Kaptanî

Kışın kar üstünde kayardık kızak,
 Şirin köyüm şimdi bana çok uzak,
 Bazen küsmük yanar, bazen da tezek,
 Tandırdaki küllerini özledim.

Erdem Can

İlimin beşiği kültür kervanı,
 Çermikler hastaya verir dermanı,
 Ozanların yurdu, yiğit harmanı,
 Bizim Sivas ellerini özledim.

Kaptanî

Benim memlekette olmaz ki tasam,

Hoşunuza gider bir şey söylesem,
Koyun kaymağına sürüp de yesem,
Kara kovan ballarını özledim.

Erdem Can
Sivas'ın meşhurdur Kepenek suyu,
On altı kazası bellidir sayı,
Birbirinden güzel binlerce köyü,
Duman çökmüş bellerini özledim.

Kaptanî
Kap kara bulutlar dağları aşar,
Yağmurlar yağdıkça dereler coşar,
Bentlerine sığmaz her yana taşar,
Boz bulanık sellerini özledim.

Erdem Can
Tarlalarda az mı firik kavurduk?
Bir o yana bir bu yana çevirdik,
Gürgen yaba ile tığlar savurduk,
Serin esen yellerini özledim.

Kaptanî
Ağustos ayında harman koşardık,
Düvenin üstünde yanar pişerdik,
Fırsat bulsak bahçelere koşardık,
Vişnelerin dallarını özledim.

Erdem Can
Bir lokmamız, kırk kişiye bölünür,
Misafirler bizde Hızır bilinir,
Türküler söylenir sazlar çalınır,
Ozanların tellerini özledim.

Kaptanî
Düğünlerde bizi uyku tutmazdı,
Sabahaca oyun-halay bitmezdi,
KAPTANÎ'yim pilav, turşu yetmezdi,
Gençliğimin yıllarını özledim.

Erdem Can
ERDEM CAN'ım hasret ile yanarım,
Birgün olur ben Sivas'a dönerim,

Âşık severlere saygı sunarım,
Mevlâ'nın has kullarını özledim.